

Ken Follett

*Brug naar
de hemel*

Ken Follett bij Boekerij:

Code Rebecca

Piraat

De man van Sint Petersburg

Door het oog van de naald

Op vleugels van de adelaar

Sporen naar de dood

Papiergeld

Pilaren van de aarde (De kathedraal)

Geheim

Nachtvlucht

De ruimtetweeling

Gevaarlijk fortuin

De vlam van de vrijheid

De derde tweeling

De vuist van Eden

De countdown

Torenkraai

Nachtwakers

Sneeuwjacht

Brug naar de hemel

Val der titanen

Nacht van het kwaad

Kou uit het oosten

Eerste druk 2007
Veertiende druk 2015

ISBN 978-90-225-7518-5
ISBN 978-90-475-1389-6 (e-boek)
NUR 302

Oorspronkelijke titel: *World Without End*
Oorspronkelijke uitgever: Dutton, a member of Penguin Group (USA), Inc.
Vertaling: Ans van der Graaff en Jan Smit
Omslagontwerp: Wil Immink Design
Omslagbeeld: iStock
Zetwerk: ZetSpiegel, Best

© 2007 by Ken Follett
Nederlandstalige uitgave © 2007 Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Barbara

Deel I

1 November 1327

Hoofdstuk I

Gwenda was acht, maar ze was niet bang in het donker. Ze zag niets toen ze haar ogen opendeed, maar dat deerde haar niet; ze wist waar ze was. Ze lag in de priorij van Kingsbridge, op de vloer van het lange, stenen gebouw dat ze het hospitaal noemden, op een bed van stro. Haar moeder lag naast haar. Gwenda rook melk en maakte daaruit op dat ma de nieuwe baby lag te voeden. Naast ma lag pa, en naast hem Gwenda's twaalfjarige broer Philemon.

Het hospitaal lag vol en hoewel ze de andere families niet zag liggen, opgepakt als schapen in een kooi, rook ze wel de zurige geur van hun warme lijven. Als de dag aanbrak, zou het Allerheiligen zijn; het viel op een zondag dit jaar en was dus een extra heilige dag. De avond ervoor was Allerheiligenavond, Halloween, een gevaarlijke tijd omdat er kwade geesten rondwaarden. Honderden mensen waren net als Gwenda's familie uit de omliggende dorpen naar Kingsbridge gekomen om Halloween door te brengen op het gewijde terrein van de priorij, en om bij het ochtendgloren de Allerheiligenmis bij te wonen.

Zoals ieder verstandig mens was Gwenda bang voor boze geesten; maar wat ze tijdens de dienst moest doen joeg haar veel meer angst aan.

Ze staaarde het duister in en probeerde niet aan haar angst te denken. Ze wist dat er een boograam in de muur tegenover haar zat. Daar zat geen glas in – alleen de belangrijkste gebouwen hadden glazen ramen – maar een linnen doek die de kille herfstlucht buitensloot. Ze zag nog niet eens een grijze plek waar het raam hoorde te zitten. Daar was ze blij om, want ze wilde niet dat de ochtend aanbrak.

Hoewel ze niets zag, viel er genoeg te horen. Het stro op de vloer ritselde als mensen zich in hun slaap omdraiden. Een kind hilde even, alsof het eng gedroomd had, en werd snel gesust door een gefluisterde liefkozing. Nu en dan sprak er iemand half gevormde woorden in zijn slaap. Ergens hoorde ze twee mensen de dingen doen die ouders doen, maar waar ze nooit over praten. Gwenda noemde het 'grommen', omdat ze er geen ander woord voor wist.

Veel te snel zag ze licht. Aan de oostzijde van het lange vertrek, achter het altaar, kwam een monnik binnen met een enkele kaars. Hij zette de kaars op het altaar neer, stak er een lontje mee aan en liep met het vlammetje langs de lampen aan de muren. Zijn lange schaduw reikte telkens langs de muur

omhoog en zijn lontje raakte het schaduwlontje bij het kousje van de lamp.

Het toenemende licht bescheen rijen ineengedoken gestalten op de grond, in hun kleurloze mantels gewikkeld of tegen elkaar aan gekropen voor de warmte. De zieken lagen op de bedden bij het altaar, waar ze maximaal van de heiligheid van deze plek konden profiteren. Aan de andere kant leidde een trap naar de bovenverdieping met kamers voor aristocratische bezoekers. De graaf van Shiring was daar nu met een deel van zijn familie.

De monnik leunde over Gwenda heen om de lamp boven haar hoofd aan te steken. Hij zag haar kijken en glimlachte. Ze keek in het flakkerende licht van de vlam naar zijn gezicht en herkende hem als broeder Godwyn. Hij was jong en knap en had gisteravond vriendelijk tegen Philemon gesproken.

Naast Gwenda lag een ander gezin uit hun dorp: Samuel, een welvarende boer met veel grond, en zijn vrouw en twee zoons, van wie de jongste, Wulfric, een irritant jongetje van zes was die het vreselijk grappig vond om meisjes met eikels te bekogelen en dan weg te rennen.

Gwenda's familie was niet rijk. Haar vader had helemaal geen grond en verhuurde zichzelf als arbeider aan iedereen die hem wilde betalen. In de zomer was er altijd werk, maar nadat de oogst was binnengehaald en het kouder begon te worden, leed het gezin vaak honger.

Daarom moest Gwenda wel stelen.

Ze stelde zich voor dat ze gepakt werd: een sterke hand die haar arm in een stalen greep hield terwijl zij hulpeloos probeerde zich te bevrijden; een barse stem die zei: 'Nee maar, een kleine dief'; de pijn en vernedering van een aframmeling; en tot slot, het ergste van alles, de pijn en het verdriet als haar hand werd afgehakt.

Haar vader had die straf ondergaan. Zijn linkerarm eindigde in een afzichtelijke stomp. Hij redde zich goed met één hand – hij kon een spade gebruiken, een paard zadelen en zelfs een net maken om vogels te vangen – maar hij was niettemin altijd de laatste arbeider die in het voorjaar werd ingehuurd, en de eerste die in het najaar naar huis werd gestuurd. Hij kon nooit het dorp verlaten om elders werk te zoeken, omdat de amputatie hem als dief kenmerkte, zodat mensen zouden weigeren hem in te huren. Als hij reisde, zette hij een gevulde handschoen op de stomp, zodat hij niet door elke vreemde werd uitgehouden, maar daarmee hield hij niemand lang voor de gek.

Gwenda was geen getuige geweest van pa's straf – dat was voor haar geboorte geweest – maar ze had het zich vaak voorgesteld en moest nu ook denken aan hoe het voor haar zou zijn. Ze zag de snede van de bijl op haar pols neerkomen, door haar huid en botten gaan en haar hand van haar on-

derarm hakken, zo dat die nooit meer kon worden teruggezet. Ze moest haar kaken op elkaar klemmen om het niet uit te schreeuwen.

Mensen kwamen overeind, rekten zich uit, geeuwden en wreven over hun gezicht. Gwenda stond op en schudde haar kleren uit, die voorheen van haar broer waren geweest. Ze droeg een wollen hemd dat tot haar knieën reikte en een tuniek eroverheen, in de taille bijeengebonden met een riem van hennepstouw. Er hadden ooit veters in haar schoenen gezeten, maar de gaatjes waren uitgescheurd en de veters verdwenen. Dus bond ze ze aan haar voeten vast met gevlochten stro. Toen ze haar haren onder een muts van eekhoornstaarten had gestopt, was ze klaar met aankleden.

Haar vader keek naar haar en wees heimelijk naar een gezin iets verderop; een stel van middelbare leeftijd met twee zoons die iets ouders waren dan Gwenda. De man was klein en slank en had een rode krullende baard. Hij gespte een zwaard om, wat inhield dat hij een soldaat of een ridder was: gewone burgers mochten geen zwaard dragen. Zijn echtgenote was een magere vrouw met een knorrig gezicht. Terwijl Gwenda hen bekeek, knikte broeder Godwyn hen respectvol toe, en zei: ‘Goedemorgen, heer Gerald, vrouwe Maud.’

Gwenda zag wat haar vaders aandacht had getrokken. Sir Gerald had een beurs aan een leren koord aan zijn riem hangen. Een dikke beurs, die eruitzag alsof er enkele honderden kleine zilveren penny’s, halve en kwart penny’s in zaten die de Engelse valuta vormden – waar pa een heel jaar voor had moeten werken als hij werk had kunnen vinden. Het zou meer dan genoeg zijn om het hele gezin van te eten te geven tot er in het voorjaar geploegd moest worden. Misschien zaten er zelfs wat gouden munten uit het buitenland in de beurs, florijnen uit Florence of dukaten uit Venetië.

Gwenda had een klein mes in een houten schede aan een koord om haar hals hangen. Het scherpe lemmeet zou vlot door het leer heen snijden, zodat de beurs in haar kleine hand zou vallen – tenzij sir Gerald iets vreemds voelde en haar beetpakte voor ze de kans kreeg...

Godwyn verhief zijn stem boven het gemurmel uit. ‘In naam van Christus, die ons liefdadigheid leert, zal na de Allerheiligenmis het ontbijt worden geserveerd,’ zei hij. ‘Intussen is er zuiver drinkwater in de fontein op de binnenplaats. Denk er alstublieft om dat u de latrines buiten gebruikt – niet binnen pissen!’

De monniken en nonnen zagen streng toe op reinheid. Gisteravond had Godwyn een zesjarig jongetje betrapt dat in een hoek stond te plassen; hij had meteen het hele gezin weggejaagd. Tenzij ze een penny hadden voor de herberg zouden ze de koude oktobernacht rillend op de stenen vloer van de noordelijke portiek van de kathedraal moeten doorbrengen. Ook dieren

werden niet toegelaten. Gwenda's hond met drie poten, Hop, was verbannen. Ze vroeg zich af waar hij de nacht had doorgebracht.

Toen alle lampen brandden, opende Godwyn de grote houten buitendeur. De nachtlucht was koud aan Gwenda's neus en oren. De nachtelijke gasten trokken hun mantels om zich heen en begonnen naar buiten te schuifelen. Toen sir Gerald en zijn gezin vertrokken, sloten pa en ma achter hen aan, en Gwenda en Philemon volgden hen.

Tot dusver was Philemon degene geweest die stal, maar gisteren was hij op de markt van Kingsbridge bijna gesnapt. Hij had een flesje kostbare olie uit het kraampje van een Italiaanse handelaar gepikt en had het toen laten vallen, zodat iedereen het zag. Gelukkig was het niet op de grond kapotgevallen. Hij had moeten doen alsof hij het per ongeluk van de kraam had gestoten.

Philemon was altijd klein en onopvallend geweest, net als Gwenda, maar het afgelopen jaar was hij flink gegroeid, had hij een zware stem gekregen en was hij onhandig geworden, alsof hij niet aan zijn nieuwe, grote lijf kon wennen. Gisteravond, na het incident met het flesje olie, had pa verkondigd dat Philemon te groot was geworden voor serieuze diefstal en dat dat voortaan Gwenda's taak was.

Daarom had ze vannacht zo slecht geslapen.

Philemon heette eigenlijk Holger. Toen hij tien was, had hij besloten dat hij monnik wilde worden, dus had hij tegen iedereen gezegd dat hij zijn naam had veranderd in Philemon; dat klonk vromer. De meeste mensen waren in zijn wens meegegaan, al noemden pa en ma hem nog steeds Holger.

Ze liepen naar buiten en zagen twee rijen bibberende nonnen met brandende fakkels die het pad van het hospitaal naar de grote westelijke deur van de kathedraal van Kingsbridge verlichtten. Aan de randen van de toortsen flakkerden schaduwen, alsof de duivels en kobolden van de nacht net buiten het zicht hun capriolen maakten, op afstand gehouden door de heiligheid van de nonnen.

Gwenda verwachtte half Hop buiten te zien wachten, maar hij was er niet. Misschien had hij een warm plekje voor de nacht gevonden. Pa zorgde ervoor dat ze op weg naar de kerk dicht bij sir Gerald bleven. Er trok iemand hard aan Gwenda's haren. Ze gilte en dacht dat het een kobold was, maar toen ze zich omdraaide zag ze Wulfric, haar zesjarige buurjongetje, dat lachend wegrende. Zijn vader gromde: 'Gedraag je', en sloeg hem tegen zijn hoofd en het jongetje begon te huilen.

De reusachtige kerk torende als een vormeloze massa boven de dicht opeengepakte menigte uit. Alleen het onderste deel was te onderscheiden; bogen en raamstijlen gevangen in het flakkerende oranje en rode licht van de

toortsen. De stoet vertraagde toen die de ingang van de kathedraal naderde en Gwenda zag een groep dorpelingen uit de andere richting aankomen. Het waren er honderden, misschien wel duizenden, dacht Gwenda, al wist ze het niet zeker omdat ze niet zo ver kon tellen.

De menigte schuifelde door het kerkportaal. Het onrustige licht van de fakkels viel nu op de gebeeldhouwde gestalten langs de muren, die leken te dansen. Onderaan stonden demonen en monsters. Gwenda keek verontrust naar draken en griffioenen, een beer met het hoofd van een man, en een hond met twee lijven en één snuit. Sommige van de demonen vochten met mensen: een duivel legde een strop om de hals van een man, een op een vos lijkend monster trok een vrouw aan haar haren voort, een arend met handen reeg een man aan een lans. Boven deze taferelen stonden de rijen heiligen onder baldakijnen; boven hen zaten de apostelen op tronen en daarboven, op de boog boven de grote deur, keken Petrus met zijn sleutel en Paulus met een perkamentrol vol verering naar Jezus Christus op.

Gwenda wist dat Jezus zei dat ze niet mocht zondigen, omdat ze anders zou worden gekweld door demonen, maar ze was banger van mensen dan van demonen. Als het haar niet lukte de beurs van sir Gerald te stelen, kreeg ze slaag van haar vader. En erger nog, dan was er voor het gezin alleen maar eikelsoep te eten. Philemon en zij zouden wekenlang honger lijden. Moeders borsten zouden opdrogen en de nieuwe baby zou sterven, net als de vorige twee. Pa zou dagen wegblijven en terugkomen met niet meer dan een magere reiger of een paar eekhoorns voor in de pan. Honger was erger dan slaag – het deed veel langer zeer.

Ze had al op jonge leeftijd leren stelen: een appel van een kraam, een vers ei onder de kip van een buurman vandaan, een mes dat een dronkaard achteloos op een tafel in de herberg had neergelegd. Maar geld stelen was iets anders. Als ze werd gepakt terwijl ze sir Gerald beroofde had het geen zin om in huilen uit te barsten en te hopen dat ze als een ondeugend kind zou worden behandeld, zoals ze eens had gedaan nadat ze een paar mooie schoenen van een weekhartige non had gestolen. Het was geen kleinigheid om de koorden van de beurs van een ridder door te snijden; dat was een volwassen vergrijp en ze zou dan ook dienovereenkomstig behandeld worden.

Ze deed haar best er niet aan te denken. Ze was klein, behendig en snel en ze zou de beurs heimelijk pakken, als een geest – als ze tenminste kon ophouden met beven.

Het was al druk in de grote kerk. In de zijbeuken hielden monniken met kappen fakkels omhoog. De pilaren in het schip van de kerk reikten tot in de duisternis. Gwenda bleef dicht bij sir Gerald terwijl de menigte opdrong

naar het altaar. De ridder met de rode baard en zijn magere vrouw merkten haar niet op. Hun twee zoons besteedden al helemaal geen aandacht aan haar. Gwenda's familie raakte achterop en ze verloor hen uit het oog.

Het schip liep snel vol. Gwenda had nog nooit zo veel mensen bij elkaar gezien: het was drukker dan op het grasveld van de kathedraal op marktdag. Mensen groetten elkaar opgewekt. Ze voelden zich op deze heilige plek veilig voor boze geesten en het lawaai van alle gesprekken zwol aan tot een gebulder.

Toen werd de klok geluid en zweeg iedereen.

Sir Gerald stond bij een gezin uit de stad. Ze droegen allemaal mantels van fijne stof en waren dus waarschijnlijk rijke wolhandelaren. Naast de ridder stond een meisje van een jaar of tien. Gwenda ging achter sir Gerald en het meisje staan. Ze deed haar best om niet op te vallen, maar tot haar ontzetting keek het meisje haar met een geruststellende glimlach aan, alsof ze wilde zeggen dat ze niet bang hoefde te zijn.

Langs de randen van de menigte doofden de monniken een voor een de fakkels, tot het aardedonker was in de grote kerk.

Gwenda vroeg zich af of het rijke meisje zich haar later zou herinneren. Ze had haar niet na één oogopslag weer genegeerd, zoals de meeste mensen deden. Ze had haar echt opgemerkt, bedacht dat ze misschien bang was en vriendelijk naar haar geglimlacht. Maar er waren honderden kinderen in de kathedraal. Ze kon in de schemer Gwenda's trekken niet duidelijk hebben gezien... of wel? Gwenda probeerde de zorgen uit haar hoofd te zetten.

Onzichtbaar in het donker deed ze een stap naar voren. Toen ze geruisloos tussen de twee mensen in ging staan, voelde ze de aan de ene kant de zachte wol van de mantel van het meisje en aan de andere de stuggere stof van de oude overmantel van de ridder. Nu stond ze op de goede plek om de beurs te pakken.

Ze stak haar hand onder haar hemd en haalde het mesje uit de schede.

De stilte werd doorbroken door een ijzelijke kreet. Gwenda had die wel verwacht – ma had uitgelegd wat er tijdens de dienst zou gebeuren – maar schrok er toch van. Het klonk alsof er iemand werd gemarteld.

Toen weerklonk er luid getrommel, alsof iemand op een stalen plaat sloeg. Er volgden meer geluiden: gejammer, krankzinnig gelach, een jachthoorn, een ratel, dierengeluiden, een kapotte klok. Ergens begon een kind te huilen en anderen volgden. Sommige volwassenen lachten nerveus. Ze wisten dat de geluiden door de monniken werden gemaakt, maar het was evengoed een helse kakofonie.

Dit was niet het moment om de beurs te stelen, dacht Gwenda angstig. Iedereen was gespannen en alert. De ridder zou de minste aanraking voelen.

Het duivelse lawaai werd luider, maar toen klonk er iets anders tussendoor: muziek. Die was eerst zo zacht dat Gwenda niet zeker wist of ze het echt wel gehoord had, maar werd geleidelijk harder. De nonnen zongen. Gwenda werd overvallen door spanning. Het moment kwam dichterbij. Zich bewegend als een geest, onzichtbaar als de lucht, wendde ze zich naar sir Gerald.

Ze wist precies wat hij aanhad; een zwaar wollen gewaad met om zijn middel een brede, met knoppen versierde riem. Zijn beurs hing met een leren koordje aan de riem. Over het gewaad droeg hij een dure maar versleten geborduurde overmantel met vergeelde benen knopen aan de voorkant. Hij had een paar van de knopen dichtgedaan, maar niet allemaal, waarschijnlijk uit slaperige luiheid, of omdat de wandeling van het hospitaal naar de kerk zo kort was.

Gwenda legde een vederlichte hand op zijn mantel. Ze stelde zich voor dat haar hand een spin was, zo gewichtloos dat hij die onmogelijk kon voelen. Ze liet haar spinnenhand langs de voorkant van zijn mantel glijden en vond de opening. Ze stak haar hand onder de mantel en ging langs de zware riem tot ze de beurs voelde.

Het helse lawaai nam af terwijl de muziek luider werd. Vooraan in de congregatie klonk gemompel van ontzag. Gwenda zag niets, maar wist dat er een lamp was aangestoken op het altaar, die een relikwieënschrijn verlichtte, een prachtig bewerkt kistje van goud en ivoor dat de beenderen van sint Adolphus bevatte en dat er niet had gestaan toen de lichten uitgingen. De menigte drong naar voren op en iedereen probeerde dichterbij de heilige resten te komen. Gwenda voelde dat ze bijna platgedrukt werd tussen sir Gerald en de man voor hem, bracht haar rechterhand omhoog en zette het mes tegen het koord van zijn beurs.

Het leer was sterk en de eerste snede kwam er niet doorheen. Ze maakte verwoede zaagbewegingen met het mes en hoopte maar dat sir Gerald te veel belang stelde in het tafereel op het altaar om te merken wat er onder zijn neus gebeurde. Ze keek op en realiseerde zich dat ze de omtrekken van de mensen om haar heen weer kon onderscheiden: de monniken en nonnen staken de kaarsen aan. Het licht zou met de seconde helderder worden. Ze had niet veel tijd meer.

Ze gaf een flinke ruk aan het mes en voelde het koord bezwijken. Sir Gerald gromde zacht: had hij iets gevoeld of reageerde hij op het spektakel op het altaar? De beurs viel in haar hand, maar was te groot om gemakkelijk beet te pakken en gleed weg. Een angstaanjagend moment lang vreesde ze dat ze hem zou laten vallen en zou kwijtraken tussen de voeten van de menigte, maar toen kreeg ze er weer greep op en hield ze hem stevig beet.

Ze was vreselijk opgelucht: ze had de beurs, maar ze was nog steeds in groot gevaar. Haar hart klopte zo luid dat ze meende dat iedereen het moest kunnen horen. Ze draaide snel haar rug weer naar de ridder en stopte in dezelfde beweging de zware beurs onder haar tuniek. Hij hing als de buik van een oude man over haar riem heen en ze wist dat die bobbel argwaan zou wekken. Ze verschoof hem naar haar zij, zodat haar arm er gedeeltelijk overheen hing. Hij zou in het licht nog steeds zichtbaar zijn, maar ergens anders kon ze hem niet laten.

Ze stak het mesje in de schede. Nu moest ze snel zien weg te komen, voordat sir Gerald zijn verlies opmerkte, maar de menigte gelovigen, die haar had geholpen de beurs onopgemerkt te stelen, belemmerde haar nu bij haar ontsnapping. Ze probeerde achteruit te stappen in de hoop een opening tussen de lichamen achter haar te forceren, maar iedereen drong nog steeds naar voren om de beenderen van de heilige te kunnen zien. Ze zat gevangen, niet in staat zich te verroeren, pal voor de man die ze had beroofd.

Iemand vroeg: 'Gaat het?'

Het was het rijke meisje. Gwenda verzette zich tegen de paniek. Ze moest onzichtbaar zijn. Een behulpzaam ouder meisje was wel het laatste wat ze nodig had. Ze zei niets.

'Voorzichtig,' zei het meisje tegen de mensen om hen heen. 'Jullie drukken dit meisje plat.'

Gwenda kon wel janken. De zorgzaamheid van het meisje kon Gwenda haar hand kosten.

In haar verlangen om weg te komen zette ze haar handen tegen de man voor haar en duwde ze zichzelf naar achteren, waardoor ze alleen maar de aandacht van sir Gerald trok. 'Je ziet daar beneden helemaal niets, is het wel?' zei haar slachtoffer vriendelijk, en tot haar afgrijzen pakte hij haar onder haar armen beet en tilde haar op.

Ze was hulpeloos. Zijn grote hand onder haar oksel zat vlak bij de beurs. Ze keek naar voren, zodat hij haar achterhoofd zag, en over de menigte heen naar het altaar, waar de monniken en nonnen meer kaarsen aanstaken en voor de dode heilige zongen. Achter hen zag ze een zwak licht door het grote raam aan de oostkant van het gebouw: de dag brak aan en joeg de boze geesten weg. Het lawaai was nu gestopt en de nonnen gingen steeds harder zingen. Een lange, knappe monnik liep naar het altaar. Gwenda herkende hem als Anthony, de prior van Kingsbridge. Hij hief zijn handen om iedereen te zegenen en zei luid: 'En zo worden, bij de gratie van Jezus Christus, opnieuw het kwaad en de duisternis van deze aarde verbannen door de harmonie en het licht van de heilige Kerk Gods.'

De congregatie brulde triomfantelijk en begon zich toen te ontspannen.

De climax van de ceremonie was voorbij. Gwenda kronkelde en sir Gerald begreep de boodschap en zette haar neer. Haar hoofd nog steeds afgewend wurmde ze zich langs hem heen en naar achteren. De mensen hadden minder belangstelling voor het altaar en ze kon nu gemakkelijker tussen hen door. Hoe verder naar achteren, hoe gemakkelijker het werd, tot ze eindelijk de grote westelijke deur bereikte en haar familie zag.

Pa keek haar afwachtend aan, klaar om kwaad te worden als ze had gefaald. Ze haalde de beurs onder haar hemd vandaan en gaf die aan hem, blij dat ze hem kwijt was. Hij pakte hem aan, draaide zich iets om en keek er steels in. Ze zag hem blij grinniken. Toen gaf hij de beurs door aan ma, die hem snel in de plooiën van de deken stopte waarin de baby gewikkeld was.

De beproeving was voorbij, maar het gevaar was nog niet geweken. 'Een rijk meisje heeft me gezien,' zei Gwenda, en ze hoorde de angst in haar eigen stem.

Er flitste woede op in de kleine, donkere ogen van pa. 'Heeft ze het je zien doen?'

'Nee, maar ze zei tegen de andere mensen dat ze me plat drukten, en toen tilde de ridder me op, zodat ik het beter kon zien.'

Ma kreunde zacht.

Pa zei: 'Dus hij heeft je gezicht gezien.'

'Ik keek de andere kant op.'

'Het is toch beter als je hem niet meer tegenkomt,' zei pa. 'We gaan niet terug naar het hospitaal van de monniken. We gaan ontbijten in een herberg.'

Ma zei: 'We kunnen ons niet de hele dag verbergen.'

'Nee, maar we kunnen wel oplossen in de menigte.'

Gwenda begon zich iets beter te voelen. Pa leek niet te denken dat er gevaar was. Ze was trouwens al gerustgesteld nu hij weer de verantwoordelijkheid van haar had overgenomen.

'Bovendien,' vervolgde hij, 'heb ik zin in brood en vlees, in plaats van de waterige pap van de monniken. Dat kan ik nu wel betalen!'

Ze verlieten de kerk. De lucht kleurde parelgrijs door het vroege licht. Gwenda wilde ma's hand vastpakken, maar de baby begon te huilen en ma was afgeleid. Toen zag ze een kleine witte hond met een zwarte snuit en maar drie poten met een vertrouwde scheve loop het terrein van de kathedraal op komen rennen. 'Hop!' riep ze, en ze tilde hem op en omhelsde hem.

Hoofdstuk II

Merthin was elf, een jaar ouder dan zijn broer Ralph; maar tot zijn grote ergernis was Ralph groter en sterker dan hij. Dat leidde tot onrust bij hun ouders. Hun vader, sir Gerald, was soldaat en kon zijn teleurstelling niet verbergen wanneer Merthin niet in staat bleek te zijn de zware lans op te tillen of uitgeput raakte voordat de boom was omgehakt. Hun moeder, lady Maud, maakte het er niet beter op door zich overbezorgd te gedragen terwijl hij liever had dat ze deed of ze niets in de gaten had. Wanneer vader blijk gaf van zijn trots op Ralphs kracht, probeerde moeder dat altijd te compenseren door kritiek te uiten op Ralphs stommiteit. Ralph was wat langzaam van begrip, maar daar kon hij niets aan doen, en als je erover zeurde, werd hij alleen maar kwaad en ging hij vechten met andere jongens.

Beide ouders waren prikkelbaar op de ochtend van Allerheiligen. Vader had helemaal niet naar Kingsbridge gewild, maar hij kon niet anders. Hij was de priorij geld schuldig en kon dat niet betalen. Moeder zei dat ze hem zijn land zouden afpakken: hij was de heer van drie dorpen in de buurt van Kingsbridge. Vader herinnerde haar eraan dat hij een directe afstammeling was van de Thomas die graaf van Shiring werd in het jaar dat aartsbisschop Becket werd vermoord door koning Henry II. Dat graaf Thomas de zoon van Jack Jackson was geweest, de architect van de kathedraal van Kingsbridge, en lady Aliena van Shiring – een bijna legendarisch stel wier verhaal tijdens lange winteravonden werd verteld, samen met de heldenverhalen over Karel de Grote en Roland. Met een dergelijke afkomst kon geen enkele monnik het land van sir Gerald confisqueren, bulderde hij, laat staan dat oude wijf van een prior Anthony. Toen hij begon te roepen, verscheen er een vermoeide, gelaten blik in Mauds ogen, al hoorde Merthin haar wel mompelen: ‘Lady Aliena had een broer, Richard, die alleen maar goed was om te vechten.’

Prior Anthony mocht dan een oud wijf zijn, hij was in elk geval wel mans genoeg geweest om zich te beklagen over sir Gerald's uitstaande schulden. Hij was naar Gerald's opperheer gestapt, de huidige graaf van Shiring en een achterneef van Gerald. Graaf Roland had Gerald gesommeerd vandaag naar Kingsbridge te komen om met de prior over een oplossing te praten. Vandaar vaders slechte humeur.

En toen was vader beroofd.

Hij ontdekte het verlies na de Allerheiligenmis. Merthin had genoten van het spektakel: de duisternis, de vreemde geluiden, de muziek die heel zachtjes begon en toen aanzwol tot die de reusachtige kerk helemaal leek te vullen, en tot slot het aansteken van de kaarsen. Toen de lichten weer aangingen was hem ook opgevallen dat sommige mensen de duisternis hadden gebruikt om kleine zonden te begaan waar ze nu vergiffenis voor konden krijgen: hij had twee monniken haastig hun kus zien afbreken en een verkoper zijn hand zien wegnemen van de zware borst van een glimlachende vrouw die niet zijn echtgenote leek te zijn. Merthin was nog uitgelaten toen ze teruggingen naar het hospitaal.

Terwijl ze wachtten tot de nonnen het ontbijt serveerden, kwam een keukenhulpje langslopen met een grote kan bier en een schaal warm gezouten vlees. Moeder zei knorrig: 'Ik vind dat je neef de graaf ons wel voor het ontbijt had mogen uitnodigen in zijn privékamer. Je grootmoeder was immers de zus van zijn grootvader.'

Vader antwoordde: 'Als je geen pap wilt eten, kunnen we wel naar de herberg gaan.'

Merthin spitste zijn oren. Hij hield van het verse brood met zoute boter dat ze in de herberg als ontbijt serveerden. Maar moeder zei: 'Dat kunnen we ons niet veroorloven.'

'Dat kunnen we wel,' zei vader, en hij voelde naar zijn beurs. Op dat moment realiseerde hij zich dat die verdwenen was.

Hij keek eerst naar de vloer, of de beurs misschien gevallen was; toen zag hij dat het leren koord was doorgesneden en brulde hij van verontwaardiging. Iedereen keek naar hem, alleen moeder wendde zich af, en Merthin hoorde haar mompelen: 'Dat was alles wat we hadden.'

Vader wierp beschuldigende blikken op de andere gasten in het hospitaal. Het lange litteken dat van zijn rechterslaap naar zijn linkeroog liep, leek te verkleuren door zijn boosheid. Er heerste een gespannen stilte: een woedende ridder was gevaarlijk, zelfs een die het kennelijk tegenzat.

Toen zei moeder: 'Je bent ongetwijfeld in de kerk beroofd.'

Dat was waarschijnlijk waar, dacht Merthin. Er was niet alleen stiekem gekust in het donker.

'Dat is nog heiligschennis ook!' zei vader.

'Het zal wel gebeurd zijn toen je dat meisje optilde,' vervolgde moeder. Ze trok een gezicht alsof ze iets heel bitters had gedronken. 'De dief zal wel van achteren om je heen gereikt hebben.'

'Hij moet gevonden worden!' bulderde vader.

De jonge monnik die Godwyn heette zei: 'Het spijt me heel erg dat dit

gebeurd is, heer Gerald. Ik zal het meteen aan John Constable gaan melden, zodat hij kan uitkijken naar een arme burger die plotseling rijk geworden is.'

Dat plan leek Merthin niet erg zinvol. De stad telde duizenden inwoners en honderden bezoekers. De schout kon hen niet allemaal in de gaten houden.

Vader bedaarde echter enigszins. 'Die schurk zal hangen!' zei hij iets minder luid.

'En intussen willen u, lady Maud en uw zoons ons misschien de eer aandoen om plaats te nemen aan de tafel voor het altaar,' zei Godwyn vleierend.

Vader gromde. Merthin wist dat het hem goeddeed dat hij een hogere status kreeg toebedeeld dan het merendeel van de gasten, die zouden eten op de vloer waarop ze hadden geslapen.

Merthin ontspande een beetje nu de dreiging van geweld was geweken; maar toen ze hun plaatsen aan tafel innamen vroeg hij zich bezorgd af wat er nu met hun gezin zou gebeuren. Zijn vader was een dapper soldaat – dat zei iedereen. Sir Gerald had in Boroughbridge voor de oude koning gevochten, en daar had het zwaard van een rebel uit Lancashire hem het litteken op zijn voorhoofd bezorgd. Hij had echter pech gehad. Sommige ridders keerden uit de strijd terug met buit: geplunderde juwelen, een kar vol kostbaar Vlaams laken en Italiaanse zijde, of de vader van een adellijke familie, voor wie duizend pond losgeld kon worden gevraagd. Sir Gerald leek nooit veel buit te vergaren, maar hij moest evengoed wapens, wapenrusting en een duur strijdros kopen om zijn plicht te kunnen doen en de koning te dienen; en zijn grond leek nooit genoeg pacht op te brengen. Dus was hij tegen moeders wil in geld gaan lenen.

De keukenhulpjes brachten een dampende ketel binnen. De pap was gemaakt met gerst en gekruid met rozemarijn en zout. Ralph had geen benul van de familiecrisis en begon opgewonden over de Allerheiligendienst te praten. Het sombere stilzwijgen van de anderen deed hem echter ook al snel zwijgen.

Toen de pap op was, liep Merthin naar het altaar. Hij had zijn boog en pijlen daar achter verborgen, omdat niemand snel iets van een altaar zou stelen. Ze zouden hun angst misschien overwinnen als de beloning verleidelijk genoeg was, maar een zelfgemaakte boog was dat vast niet, en hij lag er inderdaad nog.

Hij was er trots op. Hij was natuurlijk klein: je had alle kracht van een volwassen man nodig om een normale boog van een meter tachtig te spannen. Die van Merthin was een meter twintig en vrij dun, maar verder hetzelfde als de Engelse handbogen die zo veel Schotse bergbewoners, Welshe rebellen en Franse ridders in wapenrusting hadden gedood.

Vader had niet eerder iets over zijn boog gezegd en keek er nu naar alsof hij hem voor het eerst zag. ‘Hoe kom je aan het hout voor de arm?’ vroeg hij. ‘Dat is duur.’

‘Dit niet, het was te kort. Ik heb het gekregen van een boogmaker.’

Vader knikte. ‘Afgezien daarvan is het een perfecte boogarm,’ zei hij. ‘Het hout komt uit het binnenste van de taxus, waar het spinhout en het kernhout samenkomen.’ Hij wees de twee verschillende kleuren aan.

‘Ik weet het,’ zei Merthin gretig. Hij kreeg niet vaak de kans indruk te maken op zijn vader. ‘Het elastische spinhout is het beste voor de voorkant van de boog, omdat het terugtrekt in zijn oorspronkelijke vorm; en het kernhout is het beste voor de binnenkant, omdat het de boog terugduwt.’

‘Inderdaad,’ zei vader. Hij gaf hem de boog terug. ‘Maar denk erom, dit is niet het wapen van een edelman. De zoons van ridders worden geen boogschutters. Geef hem maar aan een boerenzoon.’

Merthin keek hem beteuterd aan. ‘Ik heb hem nog niet eens uitgeprobeerd!’

Moeder zei: ‘Laat ze toch spelen. Het zijn nog maar jongens.’

‘Dat is waar,’ zei vader, zijn belangstelling alweer verloren. ‘Ik vraag me af of die monniken ons een kan bier zouden willen brengen.’

‘Wegwezen jullie,’ zei moeder. ‘Merthin, pas op je broer.’

Vader gromde. ‘Eerder andersom.’

Merthin voelde zich gekwetst. Vader had geen idee hoe het zat. Merthin kon wel op zichzelf passen, maar als Ralph alleen was, raakte hij altijd bij een gevecht betrokken. Merthin wist echter wel beter dan nu tegen zijn vader in te gaan en liep zonder nog iets te zeggen het hospitaal uit. Ralph liep achter hem aan.

Het was een heldere, koude novemberdag en er hingen lichtgrijze wolken hoog in de lucht. Ze verlieten het terrein van de kathedraal en liepen de hoofdstraat door, langs Fish Lane, Leather Yard en Cookshop Street. Onder aan de heuvel staken ze de houten brug over de rivier over en liepen van de oude stad de buitenwijk in die Newtown heette. Hier lagen de straten met hun houten huizen tussen weilanden en tuinen. Merthin ging zijn broer voor naar een grasveld dat Clover’s Field werd genoemd. Daar hadden de schout en zijn assistenten doelwitten voor het boogschieten opgesteld. Schiettraining na de mis was verplicht voor alle mannen, op bevel van de koning.

Dat vergde nauwelijks dwang: het was geen straf om op zondagochtend een paar pijlen af te schieten en er stonden al een stuk of honderd jongemannen uit de stad in de rij, onder het toezien van vrouwen, kinderen en mannen die zichzelf te oud of te waardig achtten om boogschutters te